

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Лучия Малинова

за дисертационен труд на тема:

КОНСТРУКТИВНИ ТЕХНОЛОГИИ ЗА ИНОВАТИВНО ПРИБЩАВАЩО ПЕДАГОГИЧЕСКО ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ

за придобиване на научната степен

„доктор на науките“

в област на висше образование 1. Педагогически науки,

професионално направление

1.2. Педагогика (Предучилищна педагогика),

Автор: проф. д-р Мария Баева

Преди всичко бих искала да изразя дълбокото ми уважение към автора на този труд, който прочетох с искрен интерес към актуалната проблематика и с разбираемо удовлетворение от постигнатите резултати.

Представеният дисертационен труд е продукт на дългогодишно проучване, концентрирано в два основни смислови центъра: 1) изследване функциите на конструктивната дейност в педагогическата практика за изграждане на адекватна на технологичните реалности познавателна и социална компетентност; 2) изучаване на диагностичните, корекционните и развиващите функции на конструктивната дейност за личностна подкрепа в приобщаващо педагогическо взаимодействие. Проблемът е значим и актуален, както по отношение на социалната реалност в национален и световен мащаб, така и по отношение перспективите пред **приобщаващото образование.**

Дисертационният труд обхваща 254 страници и отделно приложения. Първият смислов раздел в труда е теоретичен, въвеждащ в дълбочината и многостранността на проблема. Оформен е в три глави с множество вътрешни диференциации на текстовата логика. Очертана е спецификата в психологическата база, системата, структурата, организацията и практическото реализиране на детското конструиране. Съществен акцент в

изложението е поставен върху разкриването на проблемите в осъществяване на взаимовръзката “познание – социализация – корекция” в условията на организираната образователна среда.

Мария Баева прилага актуален и интересен подход към изясняване взаимовръзката на висшите психични познавателни процеси и конструирането. Авторът аналитично разглежда две важни – и в много отношения преплитащи се – теории за развитието: 1) конструктивистката психологическа теория за познанието (в т.ч. и социалното) на Жан Пиаже, според която децата развиват интелекта си и придобиват знание главно чрез личен опит; 2) “конструкционизмът” на Сеймур Пейпърт като философия на образованието, но и като естествен механизъм на учене, който акцентира върху *качеството* на придобитото знание. Според този образователен подход децата учат съвместно чрез “напътствия, действия и построяване” посредством обратна връзка не само от учител, но и от връстниците си – по този начин изследват и разкриват света (в т.ч. и социалния) без да са “засипани” от информация или прекомерно ограничени от социалния контрол.

Мария Баева подчертава, че конструктивизмът като методология лежи в основата на продуктивни образователни технологии, някои от които свързани с интегриране на информационни и комуникационни технологии в обучението. Онова, което обединява тези технологии, най-общо е засилената интерактивност, чиито същност и предимства в образователния процес Мария Баева ясно очертава. Авторът представя и една от значимите разработки на Пейпърт (Lego Mindstorms конструктори-роботи), свързваща образователните компютърно-базирани технологии с теорията на Пиаже за ученето и познанието.

Мария Баева анализира социализиращите функции на конструктивната дейност в контекста на общуването като социален и

личностен феномен, и прави смислов и обоснован паралел между социализацията и развитието на Аз-концепцията в периода на детството.

Вторият смислов раздел в дисертационния труд е емпиричен по своята същност и представлява изследване на възможностите на образователната система за подкрепа на личностното развитие на деца с дефицити в развитието, в частност – особеностите на конструктивната дейност на децата в подготвителна за училище група. Проучването е разгърнато със значимите елементи на такъв тип разработки (цел и задачи, обект, предмет и хипотеза, показатели и критерии, методология и резултати). Основна цел на изследването е разработване на диференцирана програма за корекционно-развиващо обучение. Особен интерес представлява методиката на емпиричното проучване, обосновано съставена посредством интердисциплинарен подход, която отчита тенденциите в педагогическата практика на приобщаващото образование и конкретно възрастовите и индивидуални особености на децата с дефицити в развитието.

Мария Баева доказва, че подкрепата на личностното развитие, било то обща или допълнителна подкрепа е възможно чрез средствата на конструирането посредством предложената от нея **„Методическа система за овладяване на конструктивни умения и техники в среда на приобщаващо образование”**. Системата е иновационна и перспективна. Разгърната и профилирана е в смислови сфери, вариативни задачи, прецизирани показатели. Структурираното и систематизирано поднасяне на образователното съдържание в вариативна програмна система, ориентирана към личностните и групови специфики може да осигури трайност на детските интереси, постигане на траен положителен емоционален “фон” при реализиране на волевите усилия за осъществяване на конструктивна дейност.

Събраните данни, структурните и смисловите им измерения, логично водят до двупосочен извод.

Първият – задълбочените и дългогодишни разработки на Мария Баева са доказано обобщени в този труд, чийто фокус е разбирането за конструктивната дейност като пресечна точка на детските познавателни и социални умения.

Вторият – предложен е иновационен подход за приобщаващо образование в контекста на подкрепа за личностно развитие на етап подготовка за училищно обучение.

Освен това, ценен принос в дисертационния труд е обоснованият извод за необходимостта от усилия за постигане на законодателни, обществени, институционални и нормативни уточнения в реализирането на подготвителните групи/клас – уточнения, които да подпомогнат ефективното приобщаване на децата към образователната среда. Не на последно място по важност в труда е разбирането на Мария Баева, изградено на широка теоретична и практико-приложна основа, за значимата роля на общообразователните и ресурсните учители в успешното реализиране на приобщаващото образование.

Научният труд на Мария Баева дава решения на част от проблемите в образователното ни преустройство – необходимостта от **съвременна, иновативна и ефективна структура на образователната приобщаваща среда**, която да гарантира равния достъп на българските деца до организирано обучение. В това, според мен, е и основният принос на предложението за обсъждане дисертационен труд.

В заключение:

Като се основавам на положителните оценки по изброените по-горе критерии за рецензиране на дисертационния труд, на потвърдените приноси за значението му, изразявам положителната си цялостна оценка за

дисертационното изследване, представено в труда и предлагам на уважаемото научно жури да присъди научната степен „Доктор на науките“ по професионално направление 1.2. Педагогика **на проф. д-р Мария Баева.**

17 февруари 2019 г.

Рецензент:

(проф. д-р Л.Малинова)

REVISION
by Prof. Dr. Lucia Malinova
for a dissertation on:
CONSTRUCTION TECHNOLOGIES FOR INNOVATIVE INCLUSIVE
PEDAGOGIC INTERACTION
in the field of higher education 1. Pedagogical sciences, professional field
1.2. Pedagogy (Pre-school Pedagogy),
Author: **Prof. Dr. Maria Baeva**

Above all, I would like to express my deepest respect for the author of this work, which I read with sincere interest in the current issues and with comprehensible satisfaction with the results achieved.

The presented dissertation work is a product of a long-term study, concentrated in two main conceptual centers: 1) studying the functions of the constructive activity in the pedagogical practice for building a cognitive and social competence adequate to the technological realities; 2) studying the diagnostic, corrective and developmental functions of the constructive activity of personal support in an inclusive pedagogical interaction. The problem is significant and topical, both in terms of social reality on a national and global scale, and in terms of prospects for **inclusive education**.

Dissertation works cover nearly 410 pages and separate applications. The first meaningful section of labor is theoretical, introducing the depth and multiplicity

of the problem. It is formed in three chapters with multiple internal differentiations of textual logic. It outlines the specificity in the psychological base, the system, the structure, the organization and the practical realization of the child's construction. The main focus of the exhibition is on revealing the problems in realizing the interrelation "knowledge - socialization - correction" in the conditions of the organized educational environment.

Maria Baeva applies an up-to-date and interesting approach to clarifying the interrelation of higher mental cognitive processes and construction. The author analytically examines two important - and in many ways intertwining - developmental theories: 1) Jean Piaget's constructivist psychological theory of knowledge (including social), according to which children develop their intellect and acquire knowledge mainly through personal experience ; 2) Seymour Peppert's "constructivism" as a philosophy of education, but also as a natural learning mechanism that emphasizes the quality of acquired knowledge. According to this educational approach, children learn together through "guidance, action and building" by feedback not only from a teacher but also from their peers - thus exploring and revealing the world (including the social one) without being "overcrowded" from information or excessively limited by social control.

Maria Baeva emphasizes that constructivism as a methodology lies at the heart of productive educational technologies, some of which are related to the integration of information and communication technologies in education. What unites these technologies is, in general, the enhanced interactivity, the nature and benefits of which Maria Baeva has clearly outlined in the educational process. The author also introduces one of Peppert's significant developments (Lego Mindstorms constructor-robots) linking educational computer-based technologies with Piaget's theory of learning and knowledge.

Maria Baeva analyzes the socializing functions of constructive activity in the context of communication as a social and personal phenomenon and makes a meaningful and justified parallel between socialization and the development of the I-concept in childhood.

The second meaningful section of the dissertation thesis is empirical in its essence and it is a study of the possibilities of the educational system to support the personal development of children with development deficits, in particular - the peculiarities of the constructive activity of the children in the preparatory for school group. The study has been developed with the significant elements of this type of work (purpose and tasks, object, subject and hypothesis, indicators and criteria, methodology and results). The main objective of the study is to develop a differentiated program for corrective and developmental training. Of particular interest is the methodology of the empirical study, based on an interdisciplinary approach, which takes into account the trends in pedagogical practice of inclusive education and specifically the age and individual peculiarities of children with development deficits.

Maria Baeva proves that the support of personal development, be it general or additional support is possible through the means of construction through its proposed "methodological system for mastering constructive skills and techniques in an environment of Inclusive education ". The system is innovative and promising. It is developed and profiled in meaningful spheres, variative tasks, fine-tuned indicators. The structured and systematized presentation of educational content in a variety program system, oriented towards personal and group specificities can ensure the longevity of the children's interests, achieving a lasting positive emotional "background" in Efforts to carry out constructive

activities. The data collected, its structural and meaningful dimensions, logically lead to a two-way conclusion.

The first – the depth and long-standing works of Maria Baeva have been proven summarized in this work, whose focus is the understanding of the constructive activity as a focal point of children's cognitive and social skills.

The second – an innovative approach for inclusive education is proposed in the context of support for personal development at the stage of preparation for school education.

In addition, a valuable contribution to dissertation work is the justified conclusion on the need for efforts to achieve legislative, societal, institutional and normative clarifications in the implementation of the preparatory groups/class – Clarifications to support Effective inclusion of children in the educational environment. Last but not least, the understanding of Maria Baeva, built on a broad theoretical and practical basis, for the significant role of the general and resource teachers in the successful realization of inclusive education is the most important part of the work.

The scientific work of Maria Baeva gives solutions to some of the problems in our educational reconstruction – the need for a modern, **innovative and effective structure of the educational inclusive environment** that ensures equal access of Bulgarian children to Training. In this, I believe, is the main contribution of proposals to discuss dissertation work.

To conclude:

By finding positive evaluations of the dissertation review criteria listed above, the confirmed contributions to its meaning, I express my positive overall assessment of the dissertation and suggest that the

honourable scientific jury awarded the scientific degree "Doctor of Sciences" in professional direction 1.2. Pedagogy of Prof. Dr. Maria Baeva.

February 17, 2019

Reviewer:.....

(Prof. Dr L. Malinova)